

РОЗВИТОК ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

Проблема розвитку правової культури педагогів закладів професійної освіти будівельної галузі набуває особливої актуальності в умовах реформування освітнього простору України, розбудови правової держави й інтеграції національної системи освіти в європейський освітній простір. У наукових дослідженнях означена проблема розглядається як ключовий чинник підвищення якості освітнього процесу й формування правосвідомості молоді. Зокрема, Н. Бахмат і А. Довгань (2022) визначають ефективні механізми розвитку правової культури педагогів центрів професійно-технічної освіти, акцентуючи на організаційно-методичному й ціннісному аспектах. Є. Жеба (2025) аналізує особливості формування правової культури майбутніх викладачів історії і правознавства, підкреслюючи важливість інтеграції правових знань у педагогічну підготовку. У монографії О. Радкевича (2020) подано цілісну теоретико-методологічну модель розвитку правової культури педагогів професійної освіти, що охоплює аксіологічний, когнітивний і діяльнісний компоненти. О. Шульгіна (2021) розглядає зазначену проблему в контексті післядипломної освіти, наголошуючи на необхідності системної роботи з підвищення правової компетентності педагогів. Сукупність цих наукових напрацювань формує методологічне підґрунтя для подальшого вивчення розвитку правової культури педагогів будівельної галузі.

Правова культура педагога в сучасній педагогічній науці розглядається як динамічна інтегральна якість особистості, що включає правосвідомість, правові знання, правові переконання, правомірну мотивацію й практичну здатність діяти в правовому полі. Це положення узгоджується з аксіологічним і когнітивно-діялісним підходами: аксіологічний компонент підкреслює ціннісну орієнтацію педагога на верховенство права і професійну етику, когнітивно-діялісний забезпечує набір знань і вмінь для застосування правових норм у професійній практиці (О. Радкевич, 2020). У контексті закладів професійної освіти (ЗПО) будівельного спрямування правова культура набуває специфіки, пов'язаної з вимогами безпеки праці, нормативно-правовим регулюванням будівельної діяльності й етичними нормами взаємодії з роботодавцями й здобувачами освіти; отже, педагог має володіти загальною правовою підготовкою й галузевою юридичною компетентністю. Цей підхід узгоджується з висновками Н. Бахмат і А. Довганя (2022), які наголошують на потребі інтеграції загальноосвітніх і спеціалізованих правових механізмів у систему підвищення кваліфікації педагогів ЗПО.

Системний підхід розглядає *формування правової культури* як результат взаємодії структурних компонентів освітнього середовища ЗПО: змісту підготовки, методів і форм навчально-виховної діяльності, кадрового забезпечення, інституційно-організаційних механізмів та оцінювання результатів та дозволяє виділити рівні впливу (індивідуальний, груповий, організаційний) та визначити засоби їхньої координації від безпосередньої педагогічної практики до нормативно-методичного забезпечення (О. Радкевич, 2020; О. Шульгіна, 2021). У доповнення Є. Жеба (2025) підкреслює значення інтегративних освітніх практик (інтеграція правових дисциплін з професійною підготовкою), які сприяють переносу правових знань у професійні дії викладача та формуванню стійких правових установок.

На основі зазначених теоретичних положень визначимо ключові педагогічні умови розвитку правової культури педагогів ЗПО будівельної галузі.

1. *Системність і безперервність правового навчання.* Підготовка має бути організована як безперервний процес, що охоплює початкову педагогічну підготовку, післядипломну освіту та внутрішню систему підвищення кваліфікації з урахуванням оновлення нормативно-правової бази й новацій у будівельному законодавстві (О. Шульгіна, 2021; Н. Бахмат & А. Довгань, 2022).

2. *Галузева спеціалізація змісту.* Інституція повинна забезпечити модулі або тематичні блоки, які поєднують загальноправові засади з галузевими нормативами (технічні регламенти, норми безпеки, договірні відносини в будівництві), щоб педагог умів застосовувати право в професійних ситуаціях (О. Радкевич, 2020).

3. *Ціннісно-орієнтований підхід у вихованні.* Формування позитивних правових установок і професійної етики досягається через цілеспрямовану роботу із ціннісними орієнтирами (дотримання стандартів, відповідальність перед клієнтом і суспільством), практичні дискусії й кейс-методи (Н. Бахмат & А. Довгань, 2022).

4. *Інтерактивні методи і проблемно-орієнтовані технології навчання.* Використання ділових ігор, моделювання кризових ситуацій (наприклад, порушення норм безпеки на будмайданчику), юридичних тренінгів сприяє розвитку практичних навичок правомірної поведінки і прийняття рішень (Є. Жеба, 2025).

5. *Міждисциплінарна взаємодія*. Ефективність формується через співпрацю юридичних експертів, викладачів фахових дисциплін і практиків будівельної галузі, що забезпечує адекватну інтерпретацію норм у конкретних професійних контекстах (О. Радкевич, 2020).

6. *Нормативно-методичне й кадрове забезпечення*. Розробка методичних рекомендацій, стандартів професійної підготовки з елементами правової компетентності й підготовка тренерів/менторів у сфері права – обов'язкова складова (О. Шульгіна, 2021).

7. *Моніторинг і діагностика*. Упровадження системи оцінювання рівня правової культури (тестування, портфоліо, аналіз поведінкових кейсів) для відстеження динаміки й корекції програм підвищення кваліфікації (Н. Бахмат & А. Довгань, 2022).

Практичне втілення цих умов може мати форму модульних курсів «Правове забезпечення будівельної діяльності для педагогів», регулярних юридичних супервізій під час виробничої практики здобувачів освіти, кейс-семінарів із розбором судової практики щодо будівельних спорів, а також створення внутрішніх нормативних процедур у ЗПО (інструкції, алгоритми дій у правових конфліктах) (Л. Нестерова та ін., 2012). Тренінг-модуль може включати огляд ключових законодавчих актів, аналіз типової документації (договір підряду), моделювання інцидентів із порушенням техніки безпеки й практику складання протоколів реагування, що розвиває і знання, і практичні навички, і правову відповідальність (Є. Жеба, 2025).

Отже, реалізація системної, галузеворієнтованої й ціннісно-спрямованої моделі правового розвитку педагогів ЗПО будівельної галузі вимагає координації навчально-методичної, організаційної й кадрової політик закладу освіти; тоді як інтерактивні методи, міждисциплінарна співпраця й діагностичні механізми забезпечать перетворення правових знань у стійку правову культуру.

Література

1. Бахмат Н. В., & Довгань А. О. (2022). Механізми розвитку правової культури педагогічних працівників центрів професійно-технічної освіти державної служби зайнятості. *Педагогічна освіта: теорія і практика*, 33, 99–114. <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2022-33-99-114>
2. Жеба Є. (2025). Особливості підвищення правової культури майбутніх викладачів історії та правознавства. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*, 2, 138–145. <https://surl.li/qjmxss>
3. Нестерова Л. В., Лузан П. Г., Манько В., Герлянд Т. М. та ін. (2012). *Науково-методичні засади підготовки кваліфікованих робітників в умовах євроінтеграції: колективна монографія*. Київ: Педагогічна думка.
4. Радкевич О. П. (2020). *Розвиток правової культури педагогічних працівників закладів професійної освіти: теорія і практика: монографія*. Київ: Майстер Книг.
5. Шульгіна, О. (2021). Розвиток правової культури педагогічних працівників центрів професійно-технічної освіти державної служби зайнятості, як педагогічна проблема. *Вісник післядипломної освіти: збірник наукових праць. Серія: Педагогічні наук*, 46 (17), 176–192. [https://doi.org/10.32405/2218-7650-2021-17\(46\)](https://doi.org/10.32405/2218-7650-2021-17(46))

НЕМІРОВ ДМИТРО

Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка (м. Дрогобич)

ДУАЛЬНА ОСВІТА ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК РОЗВИТКУ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ АВТОТРАНСПОРТНОГО ПРОФІЛЮ

Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта перебуває у процесі активної модернізації, зумовленої розвитком технологій, зростанням вимог до кваліфікації спеціалістів та необхідністю адаптації освітніх програм до потреб ринку праці. Особливо актуальним є питання підготовки висококваліфікованих викладачів професійних коледжів автотранспортного профілю, здатних ефективно поєднувати теоретичні знання з практичними навичками та забезпечувати формування конкурентоспроможних фахівців у галузі.

Компетентнісний підхід у сучасній педагогіці дозволяє розв'язувати завдання підвищення якості професійної підготовки викладачів, концентруючи увагу на розвитку не лише знань, а й практичних умінь, соціальних і цифрових компетентностей. Такий підхід забезпечує інтеграцію теорії та практики, формує здатність до самостійного прийняття рішень у професійній діяльності та сприяє постійному професійному зростанню педагогів.

Дуальна освіта займає особливе місце у підготовці педагогічних кадрів, поєднуючи навчання у закладі вищої освіти з практичним досвідом на підприємствах автотранспортної галузі. Вона дозволяє майбутнім педагогам професійного навчання безпосередньо ознайомитися з сучасними виробничими процесами, отримати практичні компетентності та вдосконалити методи викладання спеціальних дисциплін. Таким чином, власне дуальна освіта нині стає ефективним інструментом розвитку професійної компетентності педагогів у контексті сучасних освітніх і виробничих вимог.